

گزارش

محمد رضوانی

روزنامه نگار

انتقال پایتخت و احتمال در نظر گرفتن مکران به‌عنوان گزینه‌ای قوی در این زمینه، موجب شده است طی روزهای گذشته تبعات این تغییر بیش از همیشه مورد توجه قرار گیرد. پیش از این اگرچه توصیه‌های متعددی در راستای توسعه مکران مطرح می‌شد اما حال گویی این روند جدی‌تر از همیشه زیر ذره‌بین قرار گرفته است. یکی از دلایلی که برای تغییر پایتخت مطرح بود، قرار داشتن تهران روی گسل بود و حال جای سؤال است که در انتخاب پایتخت جدید ایمنی در برابر زمین‌لرزه تا چه اندازه مورد توجه خواهد بود؟

مکران شامل سواحل ایران در دریای عمان در حد فاصل مرز پاکستان تا تنگه هرمز و طول آن بیش از هزار کیلومتر است. این مناطق با وجود ظرفیت زیادی که برای پیشرفت و توسعه کشور از جمله اتصال به اقیانوس دارند، سال‌ها مورد غفلت قرار گرفته‌اند. طی سالیان گذشته شرایط حاکم بر تهران دولت‌ها را بر آن داشته تا به دنبال جایگزینی برای پایتخت باشند و این بار قرعه به نام مکران درآمده است به‌ویژه آنکه دولت چهاردهم از اولین روزهای فعالیت خود، توسعه این سواحل را به‌عنوان یکی از برنامه‌های اصلی خود در دستور کار داشت.

رفع نابرابری منابع و مصارف

رئیس‌جمهور طی هفته‌های گذشته تأکید کرده: «یکی از دلایلی که ما را بر آن داشته تا به موضوع تغییر پایتخت ببیندیشیم، نابرابری میان منابع و مصارف در تهران است.» مسعود پزشکیان در سفر اخیر خود به استان سیستان و بلوچستان نیز درساره اهمیت برنامه توسعه سواحل مکران در دولت، گفته بود: «هفته‌ای نیست درباره مکران، خلیج فارس، مازندران و کریدورها جلسه نداشته باشیم. قرار است از کارشناسان بین‌المللی با رتبه‌های بالای علمی برای مشورت دعوت کنیم. در این‌باره با رهبری صحبت کرده‌یم. باید بهترین باشیم و به جایگاهی برسیم که برانزده جامعه ما باشد.» از سوی دیگر محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور، با تأکید بر مزیت‌های بهره‌گیری از اقتصاد دریامحور، مکران را گزینه‌ای مناسب برای انتقال پایتخت دانسته و بیان کرده بود: «اگر به این جمع‌بندی برسیم که به‌خطر محدودیت‌هایی که در ارائه خدمات مثل آب به مردم تهران داریم، نمی‌توانیم بیش از این پاسخگوی

گزارش

هوش مصنوعی امروزه به سرعت در حال پیشرفت و توسعه و تقریباً در حال رسوخ به همه ارکان زندگی ماست. در این میان نمی‌توان از تأثیر آن بر اقتصاد دنیا و همچنین مشاغل انسان‌ها در سال‌های آینده چشم‌پوشی کرد. مدل‌های پیشرفته هوش مصنوعی مانند ChatGPT این روزها در حال متخصص شدن در بسیاری از عرصه‌ها هستند و هر روزه ابزارهای هوش مصنوعی بیشتری در دسترس قرار می‌گیرند. به نظر می‌رسد چاره‌ای جز سازگاری با این موج نیست و مقاومت فایده‌ای ندارد؛ چراکه هوش مصنوعی به هر حال برخی از مشاغل را کنار خواهد زد و البته مشاغل جدیدی نیز ایجاد خواهد کرد.

ستار هاشمی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات دولت چهاردهم در آذرماه ۱۴۰۳ در این‌باره در نشست تخصصی تحول دیجیتال افق آینده گفت: «اتفاقی که هوش مصنوعی در بحث اشتغال رقم می‌زند، بسیار عجیب است، به‌طوری‌که حالا خود کارشناسان فناوری اطلاعات هم از این موضوع آسیب می‌بینند.» او افزود: «روزگاری فکر می‌کردیم این موضوع به ضرر هر کس باشد، به ضرر اهالی فناوری اطلاعات نیست اما در بحث هوش مصنوعی جاقو دستخ خود را هم می‌برد.»

اکنون این پرسش مطرح است که هوش مصنوعی به دنیا کمک می‌کند یا به آن آسیب می‌رساند؟ محتمل‌ترین مشاغلی که هوش مصنوعی تا چند سال آینده بر آن‌ها تأثیر می‌گذارد، کدامند؟ بسیاری از تحلیلگران بازار می‌گویند هوش مصنوعی پتانسیل ایجاد تغییرات مثبت متعددی از جمله افزایش بهره‌وری، بهبود مراقبت‌ها بهداشتی و افزایش دسترسی به آموزش را در جامعه دارد و ما باید از همین الان خود را با آن وفق دهیم. عمدتاً برای کسانی که در انواع مشاغلی کار می‌کنند که کارشان دستی و تکراری است، هوش مصنوعی و رباتیک یک نیروی مخرب است. در عین حال ربات‌ها و فناوری‌های هوش مصنوعی می‌توانند مشاغل جدید بسیاری ایجاد، به حل مشکلات پیچیده کمک و زندگی روزمره انسان‌ها را آسان‌تر کنند. بحث‌ها پیرامون این موضوع هنوز ادامه دارد، هرچند نظرات اغلب بر این است که هوش مصنوعی می‌تواند یک نیروی مثبت باشد تا یک نیروی منفی.

تأثیر بر مشاغل و اقتصاد

به گفته مجمع جهانی اقتصاد، در طول تاریخ بارها احتمال تأثیرگذاری منفی فناوری‌های جدید بر مشاغل موجود باعث بروز نگرانی‌های زیادی شده است. با این حال در اغلب موارد

پس از حدود چهار دهه انتقال پایتخت عملیاتی می‌شود؟

«مکران» و یک سؤال اساسی

حال انتقال پایتخت به این خطه جنوبی نیاز به سرمایه‌گذاری کلان دارد، زیرا لازم است در این منطقه ایجاد زیرساخت‌های لازم از جمله جاده‌ها، فرودگاه‌ها، مدارس، بیمارستان‌ها و مراکز صنعتی در دستور کار قرار گیرد که با توجه به هزینه‌های بالای لازم‌برای تحقق این هدف، عملیاتی کردن این ایده با دشواری‌های متعددی همراه خواهد بود. همچنین، نیاز به مدیریت مناسب برای حفاظت از محیط‌زیست منطقه و حفظ فرهنگ بومی وجود دارد.

پتانسیل یک شهر جنوبی

سواحل مکران که در امتداد خلیج عمان در جنوب شرقی ایران قرار دارد، دارای چندین مزیت جغرافیایی است که می‌تواند آن را برای پایتختی جدید مناسب کند. از آن جمله می‌توان به نزدیکی آن به دریاهای آزاد اشاره کرد؛ پتانسیلی که مزایای راهبردی را برای تجارت و حمل‌ونقل فراهم می‌کند، ضمن آنکه دسترسی آسان‌تر به مسیرهای کشتیرانی بین‌المللی را در مقایسه با تهران که در داخل کشور قرار دارد، ارائه می‌دهد. این موقعیت ساحلی می‌تواند با تسهیل واردات مواد اولیه و صادرات کالاهای نهایی به‌طور مستقیم از بنادر جنوبی، توانمندی‌های اقتصادی ایران را افزایش دهد. اگرچه مکران بی‌شک دارای ظرفیت‌های بی‌بدیلی محسوب می‌شود اما باید این نکته را هم در خاطر داشت که در دهه‌های گذشته، این خطه توسعه و آبادانی چندانی را تجربه نکرده است.

دگرگونی ماهیت مشاغل با گسترش هوش مصنوعی

دارد. فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی همچنین می‌توانند به حل مشکلات پیچیده کمک کنند و زندگی روزمره ما را آسان‌تر و راحت‌تر کنند.

طبق گزارش بانک گلدمن ساکس (Goldman Sachs)، هوش مصنوعی تا سال ۲۰۳۰ می‌تواند جایگزین ۳۰۰ میلیون شغل تمام‌وقت شود. هوش مصنوعی می‌تواند جایگزین یک چهارم مشاغل در ایالات متحده و اروپا شود اما ممکن است به معنای مشاغل جدید و رونق بهره‌وری نیز باشد. در نهایت می‌تواند ارزش کل سالانه کالاهای خدمات تولید شده در سطح جهان را ۷ درصد افزایش دهد.

این گزارش همچنین پیش‌بینی می‌کند که دو سوم مشاغل در ایالات متحده و اروپا در معرض درجانی از اتوماسیون هوش مصنوعی هستند و حدود یک‌چهارم تمام مشاغل می‌توانند

به‌طور کامل توسط هوش مصنوعی انجام شوند. صندوق بین‌المللی پول در گزارشی به این نتیجه رسیده که ۴۰ درصد مشاغل در سراسر جهان تحت‌تأثیر هوش مصنوعی قرار خواهند گرفت. البته این میزان در اقتصادهای پیشرفته می‌تواند به ۶۰ درصد از مشاغل افزایش یابد. در این میان کسانی که تحت‌تأثیر قرار خواهند گرفت، با حقوق کمتر و کاهش استخدام مواجه خواهند شد و برخی از مشاغل نیز به کلی از بین خواهند رفت. محققان دانشگاه پنسیلوانیا و شرکت اوپن‌ای‌آی (OpenAI) دریافتند برخی از کارگران تحصیل کرده یقه سفید که تا ۸۰ هزار دلار در سال درآمد دارند، بیشتر از همه تحت‌تأثیر اتوماسیون نیروی کار قرار می‌گیرند. فوربز می‌گوید طبق گزارش محققان ام‌آی‌تی و دانشگاه بوستون، هوش مصنوعی تا سال ۲۰۲۵ جایگزین دو میلیون کارگر می‌شود.

مطالعه‌ای توسط مؤسسه جهانی مک‌کینزی نشان می‌دهد که تا سال ۲۰۳۰ حداقل ۱۴ درصد از کارمندان در سراسر جهان ممکن است به دلیل دیجیتالی شدن، رباتیک و پیشرفت‌های هوش مصنوعی به تغییر شغل خود نیاز داشته باشند. مشاغلی که بیشتر احتمال دارد خودکار شوند شامل خدمات مشتری، مسئول پذیرش، حسابداران، فروشندگان، تحقیق و تحلیل، پذیرمنویسی بیمه، فروشندگی و خرده‌فروشی و کارگری در انبارهاست.

کدام مشاغل جایگزین نمی‌شوند؟

به‌طور گسترده‌ای تبلیغ می‌شود که هوش مصنوعی مشاغل بیشتری نسبت به آنچه جایگزین آن‌ها می‌شود، ایجاد می‌کند. علاوه بر این، خیال بسیاری از مشاغل خاص راحت است که خطری تهدیدشان نمی‌کند. این‌ها از جمله مشاغلی هستند که شامل کارهای تکراری نمی‌شوند.

اقتصاد

گسل مکران فقط حدود ۱۰۰ کیلومتر از سواحل جنوبی ایران فاصله دارد و چنانچه فعال شود، پیش‌بینی می‌شود امواج ناشی از فعالیت آن در مدت زمان ۲۰ تا ۳۰ دقیقه به سواحل ایران و پاکستان برسد. از این‌رو به اعتقاد محققان زلزله‌شناس کشور با توجه به نزدیکی این پهنه تاریخی به منطقه عملیاتی پارس جنوبی و عسلویه، اهمیت برآوردهای مربوط به خطر سونامی در استان بوشهر به‌طور خاص و در خلیج فارس به‌طور کلی ضروری است. کارشناسان زمین‌شناسی بر این باورند که کنار درس‌آموزی از توسعه مناطق ساحلی در کشورهای لرزه‌خیزی چون شیلی و ژاپن باید به افزایش انعطاف‌پذیری در برابر سوانح طبیعی مانند زلزله و سونامی از طریق قوانین ساختمانی سختگیرانه، راه‌حل‌های مهندسی پیشرفته، برنامه‌های آمادگی جامعه، چارچوب‌های جامع مدیریت سوانح و تلاش‌های پژوهشی مداوم تمرکز کنیم. همچنین تجربه کشورهایمانند شیلی و ژاپن در این راستا می‌توان تعیین‌کننده باشد. شیلی در پاسخ به زلزله‌های گذشته، قوانین ساختمانی سختگیرانه‌ای را اجرا کرده و ژاپن یکی از پیشرفته‌ترین قوانین ساختمانی تاب‌آوری در برابر زلزله را دارد. این کشور پس از زلزله بزرگ کانتو در سال ۱۹۲۳، مقرراتی وضع کرد که بر اساس آن ساختمان‌ها باید با مصالح و تکنیک‌های خاصی طراحی شوند که به آن‌ها اجازه می‌دهد به جای فروریختن در رویدادهای لرزه‌ای، تاب بخورند. از سوی دیگر در این کشور مفهوم شهرهای تاب‌آور در برابر سوانح با تمرکز بر ایجاد محیط‌های شهری از طریق طراحی هوشمند سازگار با سوانح طبیعی مورد توجه است. سامانه جامع هشدار زلزله و سونامی جدید و مدرن ژاپن از سال ۲۰۰۷ راه‌اندازی شد. پس از زلزله و سونامی فاجعه‌بار توهوگو در سال ۲۰۱۱، ژاپن یادفند ساحلی گسترده‌ای از جمله دیواره‌های دریایی بلندتر، موج‌شکن‌ها و دروازه‌های سونامی را که برای محافظت از مناطق کم‌ارتفاع در برابر آب گرفتگی طراحی شده بودند، اجرا کرد.

حال باید دید در شرایط تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی امکان لحاظ کردن چنین مواردی برای مکران وجود دارد؟ از دیگر چالش‌های مهم در جابه‌جایی پایتخت بحث ایجاد زیرساخت‌های کافی همچون ساختمان‌های دولتی، شبکه‌های حمل‌ونقل، تأسیسات و مسکن و مواردی است که بتوانند جمعیتی مشابه جمعیت تهران (تقریباً ۱۶ میلیون نفر) را پشتیبانی کند. هم‌اکنون چنین زیرساختی در سواحل مکران موجود نیست و وضعیت فعلی زیرساخت‌ها در امتداد سواحل مکران نیاز به سرمایه‌گذاری و توسعه قابل توجهی دارد تا بتواند چنین مرکز اداری بزرگی را در خود جای دهد.

این مشاغل معلمان، وکلا و قضات، مدیران ارشد و مدیران عامل، مدیران منابع انسانی، روان‌شناسان و روانپزشکان، جراحان، تحلیلگران سیستم کامپیوتری و هنرمندان و نویسندگان را دربر می‌گیرد.

مجمع جهانی اقتصاد تخمین زده است که هوش مصنوعی تا سال ۲۰۲۵ جایگزین حدود ۸۵ میلیون شغل خواهد شد. همچنین ۶۵ درصد مشاغل خرده‌فروشی می‌توانند خودکار شوند.

مطابق با تخمین این مجمع تا اواسط دهه ۲۰۳۰، ۳۰ درصد مشاغل می‌توانند خودکار شوند و در درازمدت، مردان نسبت به زنان، کمی بیشتر تحت‌تأثیر قرار می‌گیرند؛ زیرا وسایل نقلیه خودروان و سایر ماشین‌آلات، جایگزین بسیاری از کارهای دستی می‌شوند که سهم مردان در این مشاغل بیشتر از زنان است. تخمین زده می‌شود که در طول موج اول و دوم، زنان به دلیل حضور بالاتر در امور اداری و سایر وظایف اداری می‌توانند در معرض خطر بیشتری ناشی از اتوماسیون باشند. بیل گیتس نیز بر این عقیده است که تنها مشاغلی که می‌توانند در مقابل موج هوش مصنوعی مقاومت کنند، مشاغل مرتبط با انرژی، بیولوژی و مشاغل و حرفه‌هایی خواهند بود که در طراحی و بهره‌برداری از ابزارهای هوش مصنوعی تخصص دارند.

نیاز به یادگیری مادام‌العمر

بدبین‌ها می‌گویند هوش مصنوعی طی سال‌های آتی، میلیون‌ها شغل را تصاحب می‌کند و مردم را به خیابان می‌کشاند، در حالی که خوش‌بینان برای آن هیجان زده هستند و آماده پذیرش این تغییر هستند و می‌گویند هوش مصنوعی توانایی ایجاد انواع شغل‌های جدید را، نسبت به مشاغلی که حذف می‌شود، دارد. با این حال، به نظر می‌رسد مقاومت بیهوده است و مردم باید بپذیرند که هوش مصنوعی در حال تبدیل شدن به بخشی از زندگی روزمره ماست. هوش مصنوعی نوید بزرگی را برای پیشبرد کسب‌وکارها، خودکارسازی فرایندهای تولید و ارائه بیش‌های ارزشمند ارائه می‌دهد. هوش مصنوعی به‌طور فزاینده‌ای در صنایع مختلف از جمله حمل‌ونقل، تولید و امنیت سایبری استفاده می‌شود و کسب‌وکارهای کوچک نیز به واسطه آن پیشرفت سریعی داشته‌اند. برای پیشرو بودن و عقب نماندن در عصر هوش مصنوعی، پذیرش یادگیری مادام‌العمر، توسعه مهارت‌های نرم، چابک بودن و تخصص در یک زمینه خاص ضروری است. کارگزاران و کارمندان با توسعه این مهارت‌ها و انطباق با بازار کار در حال تغییر می‌توانند در عصر هوش مصنوعی پیشرفت کنند و از فرصت‌هایی که ارائه می‌دهد، استفاده کنند.

جعفر محقق

کارشناس مدیریت

۱۰عارضه مدیران پروازی

گام اول هویت‌یابی و احیای ارزش‌ها و قابلیت‌های سرزمینی هر خطه، درک و شناخت منابع انسانی آن است. برای همین مدیران غیربومی مهم‌ترین آفت چنین جوامعی محسوب می‌شوند. طرح قیومیت استعماری سیر کاپیتولاسیون در مستعمرات، یک نگاه نژادپرستانه فاشیستی بود که به‌تدریج به‌عنوان اصلی بین‌المللی در کشورهای محروم نگه‌داشته شده گسترده و فراگیر شد.

اکنون ظهور این گونه‌مظاهر استعماری در جلوه‌های دیگری رخ نموده که ما از آن به آفت مدیران غیربومی یاد می‌کنیم. جوامع دست‌خوش دگرگونی با سستی که دارای اقلیم آب‌وهوایی دشوارند، تنوع قومی و کشاورزی معیشتی دارند، بیش از همه در معرض چنین آسیب‌های اجتماعی قرار دارند.

با وقوع انقلاب امید می‌رفت از طریق تربیت و بهره‌گیری از سرمایه‌های بومی هر منطقه ظرفیت‌های موجود تقویت شود اما نگاه کهنه و فرسوده منسوخ گذشته و کم‌بینی‌ها و اختلاف‌افکنی‌های معمول از موانع جدی تحقق شرایط مطلوب بوده و هست. در ادامه به برخی تبعات مدیران پروازی اشاره شده است.

- اصل پروازی بودن مدیران غیر بومی**

در هر حال مدیر غیربومی مقیم نیست و اسکان موقت و گاه به دور از خانواده، دغدغه و تشویش‌های روحی و روانی را موجب می‌شود که مانع حضور مستمر، ثبات رأی و نظارت پیوسته‌او در محل کار است. مدیر غیربومی به ناچار دائم در حال سفر میان مثلث خانه، کار و مرکز است؛ بدین ترتیب او هیچ‌گاه فرصت کافی برای هیچ‌کدام از امور خویش نخواهد داشت.

- اصل عدم اشرافیت و شناخت از حوزه استحفاظی**
مدیر غیربومی به دلیل فاصله از فرهنگ، آداب و رسوم و زبان محل مأموریت قادر به شناخت نیازها یا حداقل اولویت‌های حیاتی و غیرحیاتی منطقه مأموریتی نیست. برای همین گرفتار هزینه‌های زائد جهت جبران آن کاستی‌هاست. ارتزاق دولت‌مردان ایرانی از منابع خدادادی به جای مالیات و عوارض مردمی، اساس گسست سیاسی را بنیان نهاده است. بنابراین استان‌های محروم و کمتر توسعه‌یافته با اقتصاد مبعیشتی بیشتر با این مسئله درگیرند. عدم پاسخگویی در مقابل تصمیمات ناستجیده را نیز باید به این معضل افزود.

- اصل خویشاوندسالاری**

عدم اعتماد و شناخت سرمایه‌های بومی از سوی مدیر غیربومی، رویکرد باندبازی و خویشاوندسالاری را به ارمان می‌آورد. اصولاًمدیر غیربومی سرمایه‌ها و منابع انسانی فرهیخته را مزاحم، رقیب و انترناتیو خود می‌پندارد، بنابراین راه مبارزه حذفی و سلبی شخصیت‌های بومی را در پیش می‌گیرد. در مقابل جایگزین‌هایی چون افراد منفعل، دهم‌دمی مزاج و غیرمتخصص را بهترین گزینه حلقه‌های تکمیلی باند و خویشان خود می‌سازد.

- اصل ریسک‌گریزی**

اصولاً مدیریت یعنی قدرت ریسک. مدیر غیربومی به دلیل زودگذر بودن دوران مدیریت و عدم تداوم روند موجود، اهل آزمون و خطا نیست و خویشستن را اسیر تحول یا اصلاح امور نمی‌کند.

- اصل گسست و پراکندگی اجتماعی**

مهاجرت‌پذیری و مهاجرت‌گریزی برای تخریب یکپارچگی و گسترش حاشیه‌نشینی، رونق به‌کاری یک‌جانبه اجتماعی از اصول بقای مدیریت غیربومی است، چون او مقهور نمایش قدرت و اقدامات و برخورد زورمدارانه است.

- اصل تحرک تجسسی به جای تخصصی**

تحرک افقی و عمودی منابع انسانی از اصول توسعه و جامعه‌شناسی سیاسی است؛ لذا مدیر غیربومی به‌جای تحرک تخصصی به جنبش‌های احساسی و عاطفی رومی‌کند.

- اصل ناتوانی در کارهای زیربنایی**

مدیر غیربومی شایسته امور سطحی و روزمره است که در انظار عمومی جلوه و چشم‌ها را خیره کند. متعاقب آن با هرگونه چشم‌انداز و افق بلندمدت که به نام دیگری تمام شود و زحمت او را مضاعف کند وفاق ندارد.

- اصل مرکز محوری**

مدیر غیربومی مقهور اراده بالادست خویش است و هیچ‌گونه اختیاری از خویش ندارد.

- گفت‌وگو نامتعارف**

مدیر غیربومی چون آداب و رسوم محل حوزه استحفاظی را نمی‌داند، با دیاولوگ و ادبیات غیرمتعارف و نامناسب و گاه متکبرانانه بازپرست خود رفتار می‌کند.

- اصل نفی شایسته‌سازی**

ارزیابی عملکرد مدیران غیربومی با بومی در گذشته و حال، بهترین مدرک و اعتبار قابل استناد در این‌باره به شمار می‌رود که صاحب‌نظران فرهیخته را به مطالعه و بررسی آن دعوت می‌کنیم.